

דרך מצותיך

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

מצוות ציצית (ו)

פרשת נשא

תשפ"ו

לומדים יקרים, זהו השיעור השישי והאחרון על 'מצוות ציצית' לצמח צדק

תוכן העניינים

- 3..... הלבן שבציצית: רחמים פשוטים
- 4..... התכלת שבציצית: גבורות
- 6..... הביטול: אמיתיות החיות
- 9..... סיכום

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

ועתה יש להבין לעניין התכלת והלבן שבציצית. כי הנה בחינת הלבן מורה על המשכת השערות, ממקום גבוה מאוד נעלה, שהוא בחינת חוכמה עילאה, ששורשה נמשך מחכמה שלמעלה מאצילות, ששם נאמר: "שער ראשה כעמר נקא" (דניאל ז, ט). שהם בחינת רחמים פשוטים שאינן באים מסיבת אור חוזר של הבירורים דב"ן המתבררים, אלא מריבוי תוקף אור החסדים מתפשטים מהם מותרי השפע לחוץ.

הלבן שבציצית: רחמים פשוטים

עד לכאן דובר על העניין של הטלית והציצית, ועתה יש להבין לעניין התכלת והלבן שבציצית. בתורה ישנה מצווה נוספת בציצית, והיא שצריך להטיל בה גם פתיל תכלת: "ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת" (במדבר טו, לח). צבע התכלת הוא מה שקרוי היום 'אינדיגו', כלומר כחול כהה מאוד שקרוב לשחור, ומהבחינה הזו היחס בין הלבן של שאר הציצית לבין התכלת הוא כמעט כמו היחס בין שחור ללבן. כי הנה בחינת הלבן מורה על המשכת השערות, כפי שהוסבר החוטים הם בחינת המשכה בדרך של שערות, כלומר המשכה שהיא קלושה ביותר, והיא נמשכת ממקום גבוה מאוד נעלה, שהוא בחינת חוכמה עילאה, ששורשה של החכמה עילאה נמשך מדרגה גבוהה יותר, שהיא חכמה שלמעלה מאצילות, ששם נאמר: "שער ראשה כעמר נקא" (דניאל ז, ט), שיער ראשו כעמר נקי. בשיר השירים ובשיר הכבוד מופיע תיאור דומה אך שונה: "קווצותיו תלתלים שחרות כעורב" (שיר השירים ה, יא), כלומר שיער ראשו של הקב"ה מתואר כביכול כשחור, אולם התיאור כאן מספר דניאל הוא של שיער לבן, וכמו שגם כתוב לפני כן: "לבושיה כתלג חיור", כלומר לבושו כשלג חיור.

השיער הלבן הוא תיאור של החסדים העליונים, שהם בחינת רחמים פשוטים שאינן באים מסיבת אור חוזר של הבירורים דב"ן המתבררים, אלא מריבוי תוקף אור החסדים מתפשטים מהם מותרי השפע לחוץ.

החלוקה כאן היא בין רחמים פשוטים לרחמים לא פשוטים. בדרך כלל רחמים זהו רגש מורכב, שבנוי על היחס שבין האובייקט לסובייקט. מדוע? מכיוון שאדם מרחם על חברו כאשר הוא רואה שיש לו איזשהו חיסרון, וככל שהחיסרון גדל כך הרחמים עליו רבים יותר. זאת אומרת שהרחמים היא מידה שתלויה במצבו של המקבל, של זה שמרחמים עליו, ומהצד הזה זוהי מידה מורכבת. לצורך העניין, מידת החסד היא איננה כזאת: פעמים רבות האהבה איננה נובעת מתוך האדם הנאהב, אלא היא כביכול יוצאת מעצמה מהאדם האוהב. הרבה פעמים אפשר אפילו לומר שהאדם האוהב הוא זה שיוצר את המעלות של הנאהב, וכאמור זאת לעומת הרחמים שתלויים בחסרונו של זה שמרחמים עליו. אלא שחוץ מהרחמים המורכבים יש גם רחמים פשוטים, שבשורשם הם מידתו של הקב"ה, והם קשורים לעצם מציאותו של העולם, ולא לחסרונות מסוימים שיש בו. זאת אומר שעצם העובדה שהעולם נברא

כמו כן בעניין הציצית מבואר למעלה שעניין הלבן הוא שמתלבנים מחמת אור החסדים המתגלים מחזה דזעיר אנפין, ששורשם משם, כנודע. אבל עניין התכלת הוא מבחינת גבורות. כי הנה נודע שיש אשא חירורא ואשא תכלא, פירוש: אשא חירורא הוא עצמיות גון האש, ואשא תכלא הוא הסמוך לפתילה, שמשתנה בגוון האש מחמת דבר אחר הנכלל בו. כמו כן יובן בעניין ביטול הנמצאים לה' יתברך עצמיות הביטול דשם מ"ה, כמו שהוא, אין עוד מלבדו. וזהו בעולם האחדות, ד"איהו וגרמוהי חד", אבל בבריאה יצירה עשייה שהם נפרדים, וכשהם מתבטלים אחר כך ביטול היש.

החסדים המתגלים מחזה דזעיר אנפין, ששורשם הראשון הוא משם, מהרחמים הפשוטים, מ'אב הרחמים', כנודע.

התכלת שבציצית: גבורות

אבל עניין התכלת מרמז על הצד האחר, והוא מבחינת גבורות. כי הנה נודע שכפי שאפשר לראות בכל נר, יש אשא חירורא ואשא תכלא, אש לבנה ואש כחולה. פירוש: אשא חירורא הוא עצמיות גון האש, האש הלבנה היא האש הנקייה, ואשא תכלא הוא הסמוך לפתילה, שמשתנה בגוון האש מחמת דבר אחר הנכלל בו. למעשה, אחת השיטות של אנליזה כימית איכותית, של גילוי הרכב חומרים, הוא ללבן את החומר באש ולפי צבע האש לזהות מהו הרכב החומרים. למשל כל תרכובת נחושת מוציאה אש ירוקה, ויש תרכובת של חומרים שמפיקה אש ורודה. אלא שזה נכון דווקא לאש שסמוכה לפתילה; האש הלבנה והנקייה לא משנה את צבעה לפי החומר.

כמו כן יובן בעניין ביטול הנמצאים לה' יתברך. באופן כללי, כל עניינה ומהותה של האש הוא הביטול, מכיוון שהתהליך הבעירה הוא תמיד תהליך של ביטול החומר: החומר הנשרף הוא זה שיוצר את

וקיים והוא איננו אלוקים, גורמת לכך שהקב"ה מרחם על העולם, לכך שהוא מרחם על הארץ ומרחם על הבריות.

אפשר למצוא את החלוקה בין שני סוגי הרחמים גם בתוך נוס התפילה, בהבדל בין 'אב הרחמן' ל'אב הרחמים': 'אב הרחמן' הוא מדרגה נמוכה יותר שמוסבת על היחס של הקב"ה לבריותיו, שמתייחסת לרחמים על חסרונותיו של העולם. לעומת זאת, 'אב הרחמים' הוא מדרגה ששייכת לכתר העליון ולא לעולם האצילות, והרחמים שם הם על עצם קיומו של העולם. אגב, בנוסחים מדויקים הביטוי 'אב הרחמים' נמצא רק בתפילות שיש בהן גילוי של הכתר, כלומר בשחרית ומנחה של שבת, כמו גם בתפילות יום הכיפורים. הגילוי של המדרגה העליונה של 'אב הרחמים' היא למעשה ההתגלות של כתר עליון, של עתיק יומין, של הלבן העליון, שמשם נובעים הרחמים הפשוטים. מהבחינה הזו, החוט הלבן של הציצית מסמל את הרחמים הפשוטים שכביכול מבצבצים ויוצאים החוצה, ועל ידי כך מתגלה ביטוי מסוים של מהות הכתר.

כמו כן בעניין הציצית מבואר למעלה שעניין הלבן הוא שמתלבנים מחמת אור

שהם בכלל יוכלו לשאת את זה שיש עוד מישהו במציאות. אם כן, עולם התיקון הוא עולם הביטול, והוא שייך לשם מ"ה, שהוא עצמיות הביטול, כמו שהוא, אין עוד מלבדו. זאת אומרת שזה לא שהעולם מכניע את עצמו בפני הקב"ה, אלא פשוט 'אין עוד מלבדו' – המציאות פשוט בטלה ביטול גמור בפניו.

ואלא שזהו בעולם האחדות, שהוא עולם האצילות, דשם "איהו וגרמוהי חד" (הקדמה לתיקוני זוהר גב, ב), הוא וכלי הספירות הם אחד. זאת אומרת ששם העולם הוא איננו עולם, שהרי הוא בטל בביטול גמור ואין לו שום הרגשה של ישות. אבל בבריאה יצירה עשייה שהם נפרדים, וכשהם מתבטלים אחר כך ביטול היש. ההבדל המהותי בין עולם האצילות לבין שאר העולמות, הוא שלעולם האצילות אין תודעת 'אני' נפרדת, ואילו מעולם הבריאה ומטה יש למציאויות יותר תודעה עצמית, וכל נברא מכיר את עצמו ויש לו 'אני' משלו. בעולם שבו מתקיימות ישויות עצמאיות הן יכולות להתבטל ב'ביטול היש', כלומר ביטול שלא מבטל את מהותם אלא רק את רצונם, את תחושת ותודעת ה'אני' שלהם, וזה נכון גם לגבי מלאכים, שרפים ואופנים. לעומת זאת, עולם האצילות מתבטל ב'ביטול המציאות', והוא בעצם מבטל את קיומו. ביטול המציאות הוא הביטול המוחלט, והוא בחינת ביטול המרכבה: כשם שהמרכבה איננה קובעת האם נוסעים קדימה או פונים שמאלה אלא היא כלי בלבד, כך גם מה שמבטל את מציאותו יכול להיות בעל אופי משלו, אך הוא הופך

האש. זהו גם לדוגמה עניינה של האש על המזבח: מטרתה לבטל את המציאות כלפי הקב"ה. בתוך הביטול יש כמה דרגות: דוד למשל אומר "ואנכי תולעת ולא איש" (תהילים כב, ז), אברהם אומר "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז), ומעליהם יש את דרגתו של משה רבנו שאומר "ונחנו מה" (שמות טז, ז), שהיא הדרגה של עצמיות הביטול דשם מ"ה, שהוא השורש של עולם התיקון. המילה 'מה' פירושה כלום, שום דבר, וזה נכון גם מבחינה לשונית: למילה 'מה' יש משמעות של שלילה לא פחות משיש לה משמעות של שאלה, ולמשל בערבית המשמעות של 'מה' היא 'לא'. שם מ"ה נחשב לשם של עולם התיקון, מפני שמהות בריאתו מבוססת על העניין של הביטול.

אחד ההבדלים בין עולם התיקון לעולם התוהו, הוא שבעולם התוהו אין ביטול ולכן שום ספירה איננה יכולה לשאת את חברתה, ומכיוון שכל אחת אומרת 'אנא אמלוק' מתרחשת שבירת הכלים. לעומת זאת, העולם שלנו מלא בהתכללויות ובהתאחדויות, וכל סוג של התאחדות דורש איכות מסוימת של התבטלות. לא יכולה להיות התכללות בלי שכל אחד מהצדדים מבטל את עצמו במידה מסוימת, ולמעשה כל הדברים כל הדברים שאין בהם אחדות – ממלחמות עד לגירושין – בנויים על כך שכל אחד מהצדדים עומד על שלו והוא איננו מוכן להתבטל כלפי השני. גם כאשר לא מדובר בשותפות אלא במערכת יחסיים א-סימטרית, עדיין שני הצדדים צריכים להתבטל במידה מסוימת זה לזה, כדי

זהו סוד התכלת.

וזהו שאמרו המרגלים "ארץ אוכלת יושביה" (במדבר יג, לב), היא המלכות, מקור דבריאה יצירה עשייה, שהנבראים נכלים ומתבטלים בה. אבל באמת, "מרגלי שיקרי הוה" (סוטה לה, א), כי ביטול זה הוא אמיתיות חיות הנבראים, ולא כליון חס ושלום. וכמו שכתוב בזוהר על פסוק "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם", חיים כולכם היום" (דברים ד, ד). וכתוב: "יראת ה' תוסיף ימים" (משלי י, כז). וכך אמר הרב המגיד נשמתו עדן, שלכן המלאכים חיים יותר מהנשמות שבגופות, מחמת ריבוי היראה שלהם.

מראשי בני ישראל הם לא רצו להיכנס לארץ ישראל, מפני שלטענתם טוב יותר להיות במדבר או לחילופין בגלות. מדוע עדיף להיות בגלות? מפני שמעבר לכך שאין צורך בנטילת אחריות על המתרחש, הרי שבכניסה לארץ מתרחש שיעבוד מסוים אליה. יש פסוק במשלי שאומר "עובד אדמתו ישבע לחם" (משלי יב, יא), ועליו דורשים בגמרא: "אם עושה אדם עצמו כעבד לאדמה - ישבע לחם" (סנהדרין נח, ב), זאת אומרת שבכדי להתפרנס מהארץ צריך להשתעבד אליה. בארץ, אדם כבר איננו יכול ליהנות מהמן, מכיוון שעתותיו ואישיותו כבר אינן לגמרי בידו. כל עוד עם ישראל היה במדבר הוא היה יכול לבטא את האישיות שלו בשלמותה, אבל הארץ משעבדת אותם ומכלה כל מיני דברים מופשטים שהיו בידם במדבר, ולכן היא נחשבת "ארץ אוכלת יושביה". דרגה אחרת של העניין היא בפירוש 'הארץ' כארץ העליונה, המלכות, שגם היא "אוכלת יושביה" מפני שהיא דורשת את הביטול הגמור, היא דורשת כיליון של העצמי ושל האישיות - וזהו בדיוק הדבר שאליו התנגדו המרגלים. הם לא רצו להכניס את נפשם לתוך צורות

להיות כלי ללא כל רצייה ואפילו ללא הוויה עצמית. מעין זה אומרים בפיוט בימים נוראים "כגרזן ביד החרש" או "זכוכית ביד המזגג", והכוונה היא שלאף אחד מהחומרים הללו אין רצון עצמי, ולכן הביטול שלהם הוא ביטול גמור. אם כן, יש ביטול שבו הופכים להיות ככלי אוטומטי בידי הקב"ה, ויש ביטול שהוא בבחינת "בטל רצונך מפני רצונו" (אבות ב, ד), כלומר שעצמיות האדם והרצון הפרטי שלו אינם נעלמים לגמרי, אלא האדם מבטל אותם ומוותר עליהם בפני רצונו של הקב"ה; הרצון האישי קיים, אלא שהוא איננו אפקטיבי יותר.

העניין של ביטול היש המחלט זהו סוד התכלת, שהיא בבחינת החלק שמשפיע על האש ומעניק לה גוון מסוים, וזאת לעומת הלבן שהוא ביטול המציאות.

הביטול: אמיתיות החיות

וזהו שאמרו המרגלים "ארץ אוכלת יושביה" (במדבר יג, לב), מה זאת אומרת ארץ אוכלת יושביה? היא המלכות, מקור דבריאה יצירה עשייה, שהנבראים נכלים ומתבטלים בה. לסיפור המרגלים יש משמעויות במספר דרגות, ואחת הנקודות בסיפור היא שלמרות שהמרגלים היו

יכול לגדול ולצמוח, כך יש לו גם יכולת להרוס את עצמו; ואם דבר איננו יכול להרוס את עצמו ולשנות את מהותו, הוא למעשה נמצא במדרגת מוות. המדרגה הזו איננה זרה לחוויה האנושית, מפני שבדרך כלל אנשים אינם רוצים לבטל את ה'אני' או האישיות שלהם, אלא שאז הם בעל כרחם קופאים בנקודה מסוימת. גם בתהליך למידה אדם חייב שלא לדעת הכל, הוא חייב להיות מוכן לשמוע, כדי שהוא יוכל ללמוד דבר חדש ולהתקדם הלאה. זוהי גם המשמעות של "ארץ אוכלת יושביה": הכניסה אל הארץ היא כמו כניסת הזרע אל האדמה והחשש שלו מפני הריקבון, אלא שגם האדמה וגם ארץ ישראל בסופו של דבר מצמיחים את מה שנכנס לתוכם, ובמובן הזה המרגלים לא אמרו אמת.

וכמו שכתוב בזוהר על פסוק "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם", כלומר אתם שבטלים בביטול גמור לקב"ה, שממיתים את עצמכם – דווקא אתם חיים כולכם היום" (דברים ד,ד), לכם יש יותר חיות; וכן להיפך: אלו שנפרדים הם הולכים למוות. וכתוב: "יראת ה' תוסיף ימים" (משלי י,כז). יראת ה' היא הביטוי של הביטול, ולכן גם מהפסוק הזה משמע שככל שיש יותר ביטול כך יש תוספת חיים. וכך אמר הרב המגיד נשמתו עדן, שלכן המלאכים חיים יותר מהנשמות שבגופות מחמת ריבוי היראה שלהם. זה שהמלאך איננו מת זה מפני שיש לו יותר ביטול, וככל שדבר איננו יכול להתבטל כך הוא מוכרח למות. זהו למעשה אותו פרדוקס: נקודת הביטול היא דווקא נקודת

ומבנים מוגדרים וברורים, לתוך תהליך של התבטלות ועוד התבטלות.

אבל באמת, הסיכום הוא ש"מרגלי שיקרי הוה" (סוטה לה,א), המרגלים שקרנים היו. במובן מסוים המרגלים גם אמרו אמת, כלומר מבחינת העובדות הגשמיות והרוחניות הם מסרו דיווחים אמיתיים; אלא שהבעיה אצלם הייתה בפרשנות שלהם את העבודות הללו, והיא זו שהפכה את דבריהם לשקר. מדוע? כי ביטול זה הוא אמיתיות חיות הנבראים, ולא כליון חס ושלום. הפחד של המרגלים מפני ההתבטלות בארץ נובע מכך שהם חושבים שהכליון הוא איבוד ואיון גמור של הקיום, אלא שלמעשה הביטול הוא שינוי האופן שבו החיים הרגילים שלנו זורמים, ויותר מכך – החיות האמיתית דווקא נובעת מהביטול העצמי. זהו למעשה מה שמסופר על אלכסנדר מוקדון, ששאל את חכמי הנגב: "מה יעשה אדם ויחיה? אמרו לו: ימית עצמו; ומה יעשה אדם וימות? יחיה את עצמו" (תמיד לב,א). גם כאן הבעיה היא אותה בעיה: הביטול הוא האופן האמיתי של קניית חיים; ואותו הדבר נכון גם להיפך: מה שאנשים רגילים לראות כחיים, כהווייתם העצמית, הוא איננו אלא חלק מהמוות. דוגמה שרגילים להביא לעניין הזה, הוא של הדילמה של זרע שנטמן באדמה: מצד אחד הוא יכול לשמור על אישיותו הנוכחית אך לאחר מכן הוא יהפוך לזרע מת, ומצד שני הוא יכול להתבטל ולהירקב באדמה, ועל ידי כך לצמוח ולהפוך לעץ. במובן מסוים זהו פרדוקס, שקיים בעצם מבנה החיים: ככל שדבר הוא חי והוא

ואם כן הרי ביטול זה הוא אמיתיות קיום המציאות. אבל מכל מקום גם זה אמת, שנקרא תכלת, שהיא האש דאכיל ושצי למורדים ופושעים בה', כמו שכתוב: "קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך" (במדבר י, לה), כי הוא גילוי אלוקות מבחינת גבורות וצמצומים. וזה סוד שהתכלת נמשך מגבורות דאבא, הוא בחינת גבורות וצמצום, להיות מאיר גם על הנפרד. וזה סוד "תכלת דומה לים וים דומה לרקיע" (מנחות מג, ב), הוא בחינת המקיף, דהיינו התנשאות מידת מלכותו יתברך. ו"טובה הארץ מאוד מאוד" למקבלים עליהם עול מלכות שמיים בבחינת יראה.

בצמצומים ובגבולות מוגדרים. אם כן, שיש כאן שני אספקטים שמתבטאים בגבורה ובמלכות: יש את הצד המרחיב וההורס, ויש את הצד הבונה והמעלה. אפשר למצוא את שתי הבחינות הללו בדגלו של שבט יהודה: יש עליו את האריה של המלכות, והצבע של הדגל הוא התכלת, הצבע של הגבורה.

וזה סוד שבניגוד ללבן שנמשך מהחסד, התכלת נמשך מגבורות דאבא, מהגבורה שבחכמה, ולכן מצד אחד הוא בחינת גבורות וצמצום, אבל מצד אחר הוא יכול להיות מאיר גם על הנפרד. עניינה של הגבורה הוא הנתינה במידה מוגדרת ומצומצמת, ולכן לעיתים היא יכולה להעניק חיים ולעיתים לגרום לכיליון; היא גם מקור החיים אך גם הורסת אותם במובן מסוים. אפשר לראות את העניין הזה גם בבריאת העולם: שמו של הקב"ה שמוזכר בבריאת העולם הוא שם אלוקים, כלומר שם הגבורה, ולא שם הוי"ה. מדוע? מפני שיש כאן בריאה של דבר חדש, אבל גם הוא מוגדר ומצומצם, ובכדי להגיע אליו היו נדרשות הרבה הסתרות והעלמות. דוגמה אחרת שניתנת לעניין הזה היא המלח, שגם הוא בעל מהות

החיים. ואם כן, הרי ביטול זה הוא אמיתיות קיום המציאות, כלומר הביטול לקב"ה מאפשר את קיום וחיות המציאות. אבל מכל מקום גם זה אמת, מפני שכאמור כוח הביטול והאיון אכן גורם לכך שזו תהיה "ארץ אוכלת יושביה", שנקרא תכלת, שהיא האש דאכיל ושצי, שאוכל ומכלה למורדים ופושעים בה', כמו שכתוב: "קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך" (במדבר י, לה). האש, שהיא הגבורה האלוקית, היא אותו הכוח שאכן גורם לכיליון, הכוח שיכול לגרום להרס וחורבן; אלא שהגבורה מחריבה דווקא את הפושעים והמורדים בקב"ה, אך למי שדבק בקב"ה זוכה לקבל ממנה חיות. גם הארץ, כמו הדין, יכולה להיות סבלנית, אבל כאשר יושבים עליה פושעים ומורדים, היא מקיאה אותם: "ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם" (ויקרא יח, כ). ומדוע זה כך? כי עניינה של התכלת הוא גילוי אלוקות מבחינת גבורות וצמצומים, מבחינת מידת הדין. מידת הרחמים למשל היא מידה שיכולה לשאת חסרונות מסוימים, אבל הגבורה – גם היא איננה תמיד דין – היא איננה יכולה לשאת חסרונות, מפני שהיא תחומה

עם כל המעלות שבה, אפילו אם הוא מראשי אלפי ישראל – הארץ תהיה עבורו 'ארץ אוכלת יושביה'; אבל מי שמוכן להתמסר ולהתבטל בכניסה לארץ, עבורו הארץ תהיה טובה מאוד מאוד.

לכאורה עם ישראל עשה דברים נוראיים במדבר, כמו למשל העגל, ואמנם עם ישראל נענש מעט אבל בסופו של דבר הוא המשיך כמעט כרגיל, אבל לאחר חטא המרגלים הדור כולו נידון לכליה; והשאלה היא מהו חסרונו הגדול של חטא המרגלים. ההסבר כאן לעניין הזה הוא שבחטא המרגלים התברר שיש חוסר רצון בסיסי להגיע לכדי ביטול, חוסר רצון להיות בדבקות. זהו חוסר מוכנות לוותר על ההוויה הפרטית, על האישיות של עם ישראל, ולכן יש כאן התנתקות ומרידה במהות הכללית. לעומת זאת, עם כל החומרה של חטא העגל הוא פשוט טעות בפולחן, אבל בסופו של דבר הוא עדיין כולל בתוכו את עצם המוכנות לעבוד את הקב"ה, גם אם זו לא הדרך הנכונה; אבל חטא המרגלים מבטא מרידה בעול מלכות שמים.

סיכום

לסיכומו של עניין, הלבן שבציצית מבטא את רחמיו הפשוטים של הקב"ה, שלא מתייחסים לשום הגדרה והגבלה, ואילו התכלת מבטא את הגבולות של הגבורה האלוקית שבתוך העולם. הגבורה הזו דורשת להתבטל, ומי שלא מוכן להתכופף נשאר בחוץ. ביטוי לעניין הזה נמצא בגמרא: "שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכולן לא נתנן אלא על

כפולה: מצד אחד הוא יכול לשמר, ומצד שני הוא יכול להרוס ולכלות.

בסופו של דבר עניינה של הגבורה הוא ההיצמדות לגבולות, והדבקות הזו דורשת את ההתבטלות. ההבדל בין שתי המהויות של הגבורה והמלכות תלוי בשאלה מהיכן מגיע הביטול: אם הביטול הוא פנימי ועצמי הוא מוביל להיאחזות בשורש החיים, מכיוון שהוא איננה מכלה את המציאות אלא רק מעביר אותה טרנספורמציה ומשנה את הכיוון שלה, ועל ידי כך אפשר לגדול ולצמוח. אך אם הביטול הוא חיצוני בלבד, הוא אכן מבטא מוות והרס. אפשר לראות את ההבדל הזה בדוגמה של הגרעין: הגרעין בכל מקרה יתקרב, אבל אם הריקבון הוא כזה שנובע מתוכו, כביכול מתוך המוכנות שלו לוותר על האישיות הפרטית שלו, הוא בסופו של דבר יגדל ויצמח, ואם הוא נובע מתנאים חיצוניים ומחוסר המוכנות שלו להתמסר לתהליך, הוא רק יתכלה.

וזה סוד "תכלת דומה לים וים דומה לרקיע" (מנחות מג,ב), והרקיע הוא בחינת המקיף, דהיינו התנשאות מידת מלכותו יתברך. ולכן, בניגוד לטענת המרגלים ש"ארץ אוכלת יושביה", דווקא "טובה הארץ מאוד מאוד" (במדבר יד,ז), כדברי יהושע וכלב; אלא שהארץ טובה דווקא למקבלים עליהם עול מלכות שמיים בבחינת יראה, וכמו שכתוב בהמשך: "אך בה' אל תמרדו" (במדבר יד,ט). יוצא, שהשאלה האם הארץ היא טובה או רעה לא תלויה בארץ, אלא באופן שבו האדם עומד עליה: מי שאיננו מוכן לוותר על האישיות שלו, על המהות המדברית שלו

השייכות לזה בביאור פסוקי התורה "וראיתם אותו וזכרתם" כו' (במדבר טו, לט), "אני ה'" שתי פעמים, מאמר רבותינו ז"ל "טלית שכולה תכלת חייבת בציצית" כו'.

איננה רוצה להיכנס לגבולות ולהתחייבויות של העולם הזה. הכניסה אל המציאות הזו היא כואבת, כמו שלרוב האנשים המעבר לעולם הבא הוא קשה, מפני ששני המעברים הללו דורשים וויתור על ההווה הפרטית, הם שניהם דורשים רמה מסוימת של התבטלות. רק כאשר יש התבטלות גמורה האדם יכול להתאחד עם המצווה, ורק כאשר הוא מתבטל לגמרי הוא יכול להגיע לעולם הבא. אמנם, השאלה האם העול של מלכות שמיים הוא כבד היא סובייקטיבית כמו השאלה האם הארץ היא טובה או רעה: עבור מי שאיננו מעוניין להתבטל, העול הוא כבד מאוד, והמעבר לעולם הזה הוא קשה למדי.

כעת מסיים הצמח צדק את המאמר בכמה ראשי פרקים מתומצתים למדי. השייכות לזה בביאור פסוקי התורה "וראיתם אותו וזכרתם" כו' (במדבר טו, לט). חלק מעניינה של הציצית הוא שכשהאדם רואה אותה הוא נזכר בכל מצוות ה' ועושה אותם. מדוע? מפני שהטלית והציצית יחד מסמלים את המכלול של המקיף והפנימי, שזהו עניינן של כל המצוות יחד. צד נוסף של כללות המידות, הוא שבהמשך הפסוק מוזכר גם עניין השמירה והאיסור: "ולא תתורו אחרי לבבכם", ומהבחינה הזו הציצית כוללת גם את העשה וגם את הלא-תעשה, גם את החסדים וגם את הגבורות. נקודה נוספת היא שכתוב "אני ה'" שתי פעמים, מפני שיש כאן שתי

ידי יסורין, אלו הן: תורה, וארץ ישראל, והעולם הבא" (ברכות ה,א), כאשר הייסורים הללו הם הייסורים של ההתבטלות העצמית, של השבירה של ה'אני'. הביטול שנוגע לארץ ישראל כבר הוסבר; קניין התורה דורש את הביטול העצמי המתמיד כלפי התורה; ובכדי שהצדיקים ישבו וייהנו מזיו השכינה בגן עדן עליהם לבטל את ההווה הפרטית שלהם לגבי הקב"ה. ככל שאדם דבק יותר ב'אני' שלו כך יהיה לו יותר קשה להתמסר לתורה או לעבור לעולם הבא, וכאב המעבר יהיה עמוק יותר. לכן למשל האבות 'ראו עולמם בחייהם', שהרי גם כשהם חיו בעולם הזה הם היו למעשה בעולם הבא, ולכן המעבר בין שני העולמות הוא איננו שעת משבר טראומטית עבורם. מסופר על אחד הצדיקים שנטה למות, והוא תהה על משפחתו שבוכה סביבו: 'מדוע אתם בוכים? אני בסך הכל עובר מחדר אחד לחדר שני; והחדר השני הוא אפילו יותר יפה'. כשאדם מרגיש כך, הוא יכול לקנות את העולם הבא בלי ייסורים.

הנקודה הזו קשורה לצד נוסף של העניין, הנוגע לאחת ההקדמות למאמר בנוגע לירידת הנשמה לגוף וקיום המצוות המעשיות. ביסודו של דבר, הבעיה כאן היא אחת: כפי שהמרגלים לא רוצים להיכנס לארץ ישראל, כך הנשמה איננה רוצה לרדת לגוף; היא איננה רוצה להפוך מהווה מופשטת להווה קונקרטי, והיא

חוסר ידיעה גם מבלי ללמוד. אלא שבוודאי אי הידיעה של תינוק ואי הידיעה של חכם גדול הוא איננו זהה, ולכל אחד מהם יש אופי אחר לחלוטין.

על גבי כך, אפשר להוסיף ולשאול: אז איך בסופו של דבר כן משיגים את הדברים? כאן יש לחזור משמעות נוספת של חוטי הציצית: החוטים הללו אמנם קשורים בטלית אך הם אינם יוצאים ממנה, והמשמעות של זה היא שהחוטים הללו בעצם קשורים ומבטאים דבר אחר, גבוה יותר מאשר הטלית. מכיוון שהחוט הוא הארה מצומצמת מאוד, הוא יכול לבטא את הסוד הפנימי של המציאות שאותו כשלעצמו לא ניתן להשיג, ושלא ניתן להתייחס אליו אלא על ידי הצמצום הזה. מעין ניסוח אחר של הפתרון לבעיה הזו מצוי בפרקי אבות: "הוי זנב לאריות, ואל תהי ראש לשועלים" (אבות ד, טו) – שאגב, הוא פרפרזה הפוכה לדבריו של יוליוס קיסר, שהעדיף להיות מנהיג של כפר ברברי על פני להיות השני בדרגתו ברומא. בכל אופן, במובן מסוים משמעותה של המשנה באבות היא שעדיף לקבל מעט מדבר גדול מאשר הרבה מדבר קטן או נמוך, ושהחלק המזערי של ההשגה והתפיסה בדבר גדול שווה יותר מאשר השגה כללית ומקיפה בדבר קטן.

בסיכומו של עניין, כל השאלות של העולם הזה והעולם הבא, המצוות המעשיות וחי גן עדן, הארת המקיף והארת הפנימי, הטלית והציצית וכן הלאה סובבים סביב אותה הנקודה: בגן עדן יש לצדיקים השגה שלמה ובעולם הזה יש להם השגה פחותה, אלא שבעולם הזה ההשגה היא בבחינת

מדרגות: המקיף והפנימי, התגלות אימננטית וטרנסצנדנטית. כביכול 'אני ה' בצד אחד של המציאות, ואני ה' בצד האחר של המציאות', מעין מה שאומרים בתפילה: "אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם".

הנקודה האחרונה היא בעניין מאמר רבותינו ז"ל שהוזכר לעיל, "טלית שכולה תכלת חייבת בציצית" כו' (במדבר רבה יח, ג). לעיל הוסבר ששאלתו של קורח הייתה: מדוע צריך ציצית אם יש טלית? אם כל העדה קדושה, אם כל עם ישראל בכל דרגותיו הוא קדוש, איזה מקום יש לאנשים גדולים יותר? אם הטלית היא כולה תכלת, מדוע צריך להוסיף להם גם את חוטי התכלת? והתשובה היא שהאור המקיף אולי גדול יותר, אך מכיוון שהוא איננו מופנם הוא מאיר באופן חיצוני; ודווקא ככל שהוא גדול יותר כך הוא נבדל מהאדם והוא איננו פועל במציאות. לעומת המקיף, האור הפנימי הפרטי מושג ונתפס, ולכן הוא יכול לפעול לתיקון מהות העולם.

צד נוסף של הדברים היא שהעולם צריך להגיע למדרגה שבה הוא יוכל להשיג את המציאות האלוקית לפי דרגתו, ולכן נדרשת דווקא ההשגה הפנימית ואין להסתפק בהארת המקיף. לכאורה, אפשר לתהות על כך: הרי ההשגה הפנימית לעולם לא תגיע למציאות האלוקית כפי שהיא, ואם כן מדוע בכלל להתאמץ להשיג איזושהי השגה פנימית? או בניסוח אחר: אם "תכלית הידיעה היא שלא נדע", בשביל מה בכלל לנסות לדעת מלכתחילה? הרי אפשר להגיע לאותה

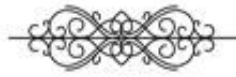
שערות שאוחזות במקור גבוה מאוד
ומשתלשלות מהמהות העצמית העליונה,
ואילו בגן עדן ההשגה היא מדבר קטן
בהרבה.

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

